

УДК 339.9(075.8)

Непомнящий І. О.,

nepomniashiy21@gmail.com, ORCID ID:0000-0002-9632-3757,

магістр, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Анотація. Успіх розвитку економіки будь-якої країни світу визначається успішними чи невдалими діями керівництва уряду. Такі дії базуються на макроекономічній політиці, яка в умовах постійно зростаючої відкритості національних економік визначається не в останню чергу позицією країни у світовому економічному просторі. У статті проаналізовано сутність глобалізаційних та інтеграційних процесів в економіці, зокрема висвітлено форми прояву впливу глобалізаційних та інтеграційних процесів на національні економіки. Глобалізація відкриває найширші можливості для розвитку та зростання економіки, але темпи її поширення нерівномірні. Процес інтеграції у світове господарство відбувається в одних країнах швидше, ніж у інших. Ті, кому вдалося досягти інтеграції, мають більші високі темпи зростання та скорочення бідності. Підвищення рівня життя створило можливості для розвитку демократії та прогресу у вирішенні таких проблем, як захист економічної безпеки держави. Економічна "глобалізація" – це історичний процес, що є результатом інновацій у суспільстві та технічного прогресу. Під цим терміном розуміють постійно зростаючий ступінь інтеграції країн світу, в основному за рахунок торгових і фінансових потоків. Зрозуміло, що глобалізація впливає на всі сторони соціально-економічного життя практично кожної країни світу, і цей процес є об'єктивним і незворотним. У світовій економіці, що глобалізується, залишається все менше місця для національної економічної автономії, а це означає, що національні уряди поступово втрачають контроль над економічним розвитком країни.

Ключові слова: глобалізація, інтеграція, глобалізаційні та інтеграційні процеси, національні економіки.

Непомнящий І. О.,

nepomniashiy21@gmail.com, ORCID ID:0000-0002-9632-3757,

Master's degree student, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF GLOBALIZATION AND INTEGRATION PROCESSES IN THE WORLD ECONOMY

Abstract. The success of the economic development of any country in the world is determined by the successful or unsuccessful actions of government leadership. Such actions are based on macroeconomic policy, which in the conditions of ever-increasing openness of national economies is determined not least by the country's position in the global economic space. The article analyzes the essence of globalization and integration processes in the economy, in particular, highlights the forms of manifestation of the impact of globalization and integration processes on national economies. Globalization does open up the greatest opportunities for development, but the pace of its spread is uneven. The process of integration into the world economy is faster in some countries than in others. Those who have succeeded in achieving integration have higher rates of growth and poverty reduction. Improving living standards has created opportunities for the development of democracy and progress in solving problems such as protecting the economic security of the state. Economic "globalization" is a historical process that is the result of innovation in society and technological progress. This term refers to the ever-increasing degree of integration of the world, mainly through trade and financial flows. It is clear that globalization affects all aspects of socio-economic life in almost every country in the world, and this process is objective and irreversible. In a globalizing world economy, there is less and less space for national economic autonomy, which means that national governments are gradually losing control over the country's economic development.

Key words: globalization, integration, globalization and integration processes, national economies.

JEL Classification: F01, F02, F15

DOI:<https://doi.org/10.36477/2522-1205-2021-65-23>

Постановка проблеми. Кінець минулого століття супроводжувався глобальними перетвореннями у політичній, економічній та науково-технічній сферах. Глобалізація є об'єктивним і комплексним процесом, властивим сучасному розвитку світової економіки. Зупинити поступальний об'єднавчий рух, спрямований на залучення України до інтеграційного процесу, неможливо, і це викликає різні та неоднозначні наслідки для національної економіки, які насамперед торкаються фінансового сектора країни.

Успіх розвитку економіки будь-якої країни світу визначається успішними чи невдалим діями керівництва уряду. Такі дії базуються на макроекономічній політиці, яка в умовах постійно зростаючої відкритості національних економік визначається не в останню чергу позицією країни у світовому економічному просторі. Таким чином, визначення місця країни в такому середовищі стає відправною точкою у формуванні успішної стратегії економічного розвитку, якої сьогодні так потребує українська економіка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретико-методологічних основ глобалізаційних та інтеграційних процесів у світовій економіці, аналізу їх результатів, а також економічної глобалізації присвячено багато робіт вітчизняних економістів, серед яких: Бочан І., Буреш О. В., Войтович Р. В., Гальчинський А., Ільїн В. Ю., Ключко В. П., Татаренко Н. О. та інші. Проте, незважаючи на велику кількість досліджень, глобалізаційні та інтеграційні процеси повинні постійно аналізуватися в сучасних умовах розвитку економіки.

Постановка завдання. Метою статті є характеристика особливостей глобалізаційних та інтеграційних процесів у світовій економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація – “лібералізація торгівлі та інші форми економічної лібералізації – призвела до обмеження політики протекціонізму та зробила світову торгівлю більш вільною. У результаті були значно знижені тарифи, ліквідовані багаті торговельні бар'єри. Окремі лібералізаційні заходи сприяли зміцненню потоків капіталу та інших факторів виробництва. Подібні структурні зміни зміцнюють позиції компаній, збільшують їх прибуток, що дозволяє їм обирати джерела сировини, відкривати нові виробництва та опановувати нові ринки в інших країнах, швидко пристосовуючись до умов, що змінюються” [18, с. 77].

Основними гравцями в процесі глобалізації є постіндустріальні країни, а решта світу тією чи іншою мірою є об'єктом або навіть “жертвою” цього процесу. Насправді більшість благ глобалізації походить від багатих країн та окремих людей.

Глобалізація економіки як вища стадія інтернаціоналізації економічного життя є і вже сформованим явищем, і процесом, що триває. Це об'єктивна реальність, яка хоча й різною мірою (залежно від ступеня відкритості та “самодостатності” національних економік), але має вирішальний вплив на різні сфери суспільного життя в усіх країнах світу.

З точки зору В. П. Ключка: “Глобалізація – це результат розвитку продуктивних сил, інтернаціоналізація усіх сфер суспільного життя” [10, с. 89].

Разом з тим, інший український дослідник В. Ю. Ільїн “характеризує економічну глобалізацію як об'єктивну тенденцію до максимальної інтеграції суспільно-виробничих систем різних країн і регіонів світу, що приводить їх до багатосторонньої взаємозалежності” [9, с. 204].

За оцінкою Н. О. Татаренко, “основна суть процесів економічної глобалізації зводиться до конкуренції, в якій переможцем стає сильніший, а природним результатом конкуренції стає соціальне розшарування в країні і в світі при монополізації, яка не обмежується національними ринками, а перетворюється у планетарному масштабі в нову форму монопольного поглинання – економічної колонізації, як вимога нині діючої концепції глобалізації” [16, с. 18].

Група дослідників вважає, що “економічна глобалізація – це інтернаціоналізація відтворювального процесу в межах світового господарства, яка ширша і більш різноманітна, ніж інтеграція, тенденція якого вимагає трансформації функцій національних держав з метою їх перетворення в ефективні держави, які здатні забезпечити стале економічне зростання” [7, с. 345].

На думку представника української глобалістики В. Г. Воронкової, “економічна глобалізація представляє собою якісно новий етап розвитку світового простору ринкової цивілізації, етап, пов'язаний з кризою світового капіталізму, переходом від індустріального до постіндустріального та інформаційного суспільств, і стан, що проявляється у все тіснішій взаємозалежності національних відтворювальних комплексів, зумовлених зростанням масштабів і прискоренням переміщення факторів виробництва, товарів і послуг, грошового капіталу” [4, с. 156].

Українські дослідники І. О. Бочан та І. Р. Михасюк вважають, що “глобалізація – це і стан, і процес, в якому на життя в межах суспільств постійно впливають міжнародні фактори – від політичних і торгових зв'язків до мистецтва, мас-медіа. Проте, найбільш суттєвою формою глобалізації є глобалізація економічна” [1, с. 209].

Істотною рисою економічної глобалізації є розвиток міжнародної економічної інтеграції, що виявляється в усуненні відмінностей між суб'єктами господарювання – представниками різних країн. Розвиток процесів міжнародної економічної інтеграції зумовлений нерівномірним розподілом ресурсів між різними державами, що впливає на їх економічний розвиток; на це впливають також закони науково-технічного прогресу, що зумовлюють об'єднання зусиль країн світу; демографічні тенденції, збільшення диспропорцій між країнами за кількістю та якістю населення; різке скорочення відстаней за рахунок розвитку транспортних та інженерних мереж; наявність і необхідність спільного вирішення таких проблем, як навколишнє середовище, їжа, сировина, використання Світового океану та космосу.

Глобалізація ділить світ на два табори: країни, що виграють від процесу, та країни, які програють. Що менш розвинена країна, то менше вона виграве від глобалізації. Стабільність та благополуччя зростають там, де до цього пристосовуються. Однак деякі країни мають намагатися зберегти своє місце на світовому ринку. Глобалізація викликає невдоволення багатьох країн світу та їхніх груп, які хочуть приєднатися до глобальної економіки, але ще не є її частиною.

Сучасні процеси глобалізації протікають переважно серед промислово розвинених держав. Глобалізація зміцнює позиції правлячих держав і дає їм додаткові переваги. Водночас розвиток глобалізаційних процесів у межах сучасного міжнародного поділу праці загрожує послабленням позицій менш розвинених країн, які стають радше об'єктами, аніж суб'єктами глобалізації [14, с. 312].

Глобалізація є результатом посилення та прискорення процесу інтеграційного створення системи найвищого ієрархічного рівня – світової економіки.

Інтеграційні процеси, що розпочалися у вторинній сфері (перша в промисловості), набувають експоненційної динаміки та диверсифікуються в глобалізованому просторі.

Процес інтеграції – це процес об'єднання. Слід зазначити, що об'єктивна тенденція до постійної інтеграції (об'єднання) людства характеризує глобальний історичний процес, що протікає на різних рівнях соціальної організації: соціально-груповому, регіональному та глобальному, а також у різних сферах суспільного життя – економічні, політичні, культурні тощо [8, с. 88].

Принцип економічної корисності є необхідною умовою об'єднання народів у єдину систему. “Економічна інтеграція обумовлює формування єдиного політико-правового простору. Слід відзначити, що економічні інтегративні союзи є менш тривалими, ніж політичні, які формуються на основі реалізації економічних інтересів. Це пояснюється тим, що економіка є найбільш утилітарною сферою, кожна із держав шукає найбільш вигідні шляхи її функціонування, тому вони часто змінюють формати своїх економічних інтегративних об'єднань” [3, с. 303].

Економічна інтеграція є найскладнішим і найважливішим процесом об'єднання країн у єдину глобальну модель розвитку, оскільки визначає й інші види інтеграції. “Хоча на сьогоднішній день і не склалося єдиної загально визнаної теорії економічної інтеграції, а натомість існує багато різноманітних визначень цього процесу, але з усіх визначень вимальовується єдине трактування економічної інтеграції як об'єднання національних економік в єдину систему в різних формах і на різних підставах” [13, с. 77].

Велике значення для визначення перспектив інтеграції нового типу має комплексний аналіз динаміки інтеграційних процесів сучасного світу, що глобалізується. Процес інтеграції України у світове господарство нагально потребує вивчення світового досвіду об'єднання національних економік країн із різним рівнем економічного розвитку.

Суть інтеграційного процесу та її головна тенденція полягає у виході за рамки простої координації політики залучених до цього процесу держав (як в економічній, так і в політичній сферах) та поступової передачі суверенітету новим структурам співтовариства. Наукові дослідження проблеми інтеграції пов'язані з усвідомленням реальних інтеграційних процесів та спрямовані на виявлення у них загальних тенденцій, пов'язаних із причинами, визначальними фактами, основними рисами цього явища.

Економічна інтеграція має певний потенціал у підвищенні ефективності економіки та добробуту країн, об'єднаних у регіональні блоки, але не всім вдається його повною мірою реалізувати.

Відкритість регіонів у національному просторі є наслідком реалізації міжрегіональних інтеграційних процесів. У літературі розглядаються переважно горизонтальні зв'язки між регіонами за рахунок територіального поділу праці з подальшою його кооперацією. Вертикальна інтеграція розглядається лише в контексті реалізації відносин між державою та регіонами.

У даний час основна увага при вивченні інтеграційних процесів приділяється вивченню їх місця та ролі з погляду закономірностей міжнародної економічної інтеграції внаслідок об'єктивного процесу глобалізації світогосподарських відносин. Зазначені аспекти інтеграційних процесів розглядаються в роботах А. С. Гальчинського [5, с. 12].

Інтеграційні процеси сприяють розвитку економічного регіоналізму в світовому господарстві. Країни-учасниці інтеграційного об'єднання створюють особливі умови для вільної торгівлі та руху ресурсів. Однак економічний регіоналізм має тенденцію погіршувати умови торгівлі для третіх країн. Тому якщо регіоналізм не погіршує умови торгівлі з іншими державами, його можна вважати позитивним фактором розвитку світової економіки. У цілому нині інтеграційні процеси відкривають доступ до багатьох економічних ресурсів, технологій, розширюють ринки збуту, захищають учасників інтеграційного об'єднання від зовнішньої конкуренції, а соціальні проблеми легше вирішуються спільними зусиллями.

Важливим напрямом у дослідженні інтеграційних процесів є визначення співвідношення економіки та політики, а отже, визначення місця та ролі міждержавної та наднаціональної основи розвитку регіональної інтеграції. У цьому контексті можна виділити два основних напрямки досліджень, пов'язаних зі школами федералізму та функціоналізму. Прихильники федералізму (Ж. Монне, Ш. Мюре) обґрунтовували визначальну роль наднаціональних структур у розвитку інтеграційних процесів. Прибічники функціоналізму (Д. Мітрані) доводили безперспективність “державного догматизму”, тому вважали за необхідне формування відповідних інститутів до виконання функцій, які залежать від потреб окремого співтовариства [17, с. 89].

Підходи “нової економічної географії” до оцінювання агломераційних ефектів, що виникають у результаті міжнародної економічної інтеграції країни, для периферійних регіонів

Тип ефекту	Метод оцінювання
“Ефекти локалізації – територіальний перерозподіл фірм, який приводить до змін у спеціалізації периферійних регіонів”	“Економетричні тести взаємозв’язку між залежною змінною, що вимірює тип ефекту (відносна вартість праці в регіоні, регіональна спеціалізація та ін.), і незалежною змінною – транспортними витратами до національного центру” “Прикордонне розташування фіксується фіктивними змінними”.
“Ефекти урбанізації – територіальний перерозподіл кількості економічних агентів від національних кордонів або до національних кордонів”	
“Просторові ефекти зміни вартості праці, викликані перерозподілом економічної активності між центральними і периферійними регіонами”	

Джерело: адаптовано автором за [2].

Такі наднаціональні інститути мають бути передані до частини регуляторних функцій країн, які створюють інтеграційне об’єднання, що є свідченням ефективної інтеграційної взаємодії та підтвердженням зміни форми та змісту державного регулювання.

Розвиток інтеграційних процесів став закономірним результатом зростання міжнародного руху товарів та факторів їх виробництва, що вимагало створення більш надійних виробничих зв’язків між країнами та усунення численних перешкод на шляху міжнародної торгівлі та руху факторів виробництва. Це виявилось можливим лише у межах міждержавних інтеграційних об’єднань на основі багатосторонніх політичних угод.

Концепції мінливості, адаптивності, ускладнень, розроблені в межах еволюційних поглядів, задають загальні рамки розуміння не завжди правильної поведінки держави в інтеграційних процесах.

Численні теоретичні та емпіричні роботи доводять, що участь країн у такій інтеграції незмінна. Однак теорія міжнародної економічної інтеграції тривалий час залишалася абсолютно байдужою до економічного простору всередині країни: знаючи вплив міжнародної торгівлі та інтеграції на країни, теорія не звертала уваги на те, як ці процеси відображаються в просторовій диференціації всередині цих країн.

Згідно з систематизацією методологічних підходів до оцінювання ефектів інтеграції Р. Болдуїна і А. Венейблза тільки в одному з цих підходів – у просторово-динамічному, представленому здебільшого моделями “нової економічної географії”, представлено субнаціональний простір, зокрема і нестоличні та периферійні регіони. Звісно, субнаціональний простір і проблема державних кордонів

теоретично та емпірично розроблялися ще до появи “нової економічної географії”, але це пов’язано з поєднанням мікроекономічних підходів (зокрема, висновків про існування економії від масштабу). В умовах недосконалої конкуренції, регіональної економіки, міжнародної торгівлі та економіки міста стало можливим вирішити ряд раніше “закритих” завдань, у тому числі оцінити вплив на регіони участі країни в міжнародній інтеграції (табл. 1).

У процесі світогосподарського розвитку національні регіони стають активними учасниками інтеграційних процесів, набувають статусу суб’єктів міжнародних економічних відносин, а під впливом глобалізації та регіоналізації світових відносин це призводить до більш активного використання різних форм співпраці між регіонами та за кордоном. Спираючись на структурне уявлення сталого розвитку регіону та цільову спрямованість абстрактного процесу модернізації регіональної економічної політики (РЕП), методологічно міжрегіональна інтеграція та співробітництво формують такі рамки для модернізації РЕП [2, с. 90]:

– “важливість у сучасному механізмі управління розвитком регіону”;

– “орієнтир на самодостатній розвиток, що послаблює ізоляцію як сильних, так і слабких регіонів, проте відбувається поляризація груп регіонів між собою за рівнем самого розвитку і на основі передовсім економічних вигод”;

– “подолання внутрішньої неподільності регіонів і зовнішніх протидій, що є рушійною силою регіонального розвитку. Відсутність спільного кордону і самі адміністративні кордони регіонів втрачають значення”;

– “пошук і реалізація «великого імпульсу» розвитку ефективно здійснюються завдяки зусиллям як самих регіонів, так і держави”;

– “єдність мотивації розвитку слабких і сильних регіонів створюється імперативами розвитку і формуванням мезосистем, що характеризуються єдиними критеріями”;

– “конструювання мезосистем у системі механізму управління соціально-економічним розвитком регіону передбачає єдність принципів”;

– “організаційно-технологічні зв’язки розвиваються в мережевий спосіб організації форм співробітництва та інститутів міжрегіональної інтеграції” [2, с. 91].

Міжнародне співробітництво між прикордонними регіонами та транскордонне співробітництво як особлива форма інтеграції відіграють особливу роль у з’єднанні країн на рівні регіональних спільнот. За наявності політичної волі та реального зближення між країнами, як це сталося в сучасному ЄС, це не тільки дозволяє нам вирішувати широкий спектр локальних проблем, також зумовлених зовнішніми економічними факторами, але й призводить до зміцнення продуктивних відносин між ними, додатково забезпечує соціальну та політичну гармонію та стабільність у сфері взаємодій [6, с. 9].

Поєднання регіону з більш розвинутою економічною системою призводить до імпорту товарів, а не до розвитку місцевого виробництва, що призводить до збільшення внутрішнього попиту на кращі товари, а також втрати мотивації підтримувати традиційну спеціалізацію під зовнішнім тиском.

Вплив інтеграції на національну економіку пов’язаний також із зовнішніми взаємодіями регіонів різного рівня розвитку із залученням зовнішнього капіталу та низкою специфічних внутрішніх факторів, у тому числі:

– “традиції культурно-гуманітарної взаємодії, що згодом посилюються ще й торговельно-економічною взаємодією між регіонами”;

– “транспортна і комунікаційна доступність базових і сучасних благ і послуг”;

– “наявність системи якісного й інтегрованого стратегічного планування тих сфер, які можуть впливати на соціально-економічний розвиток”;

– “реальне місце регіону в міжрегіональному поділі праці. В умовах конкуренції майже на всіх рівнях і за відсутності просторових і юридичних перешкод праця перетікає з відсталих регіонів до більш розвинених”.

Для розвинених економік позитивний вплив глобалізації проявляється у зростанні зовнішньої торгівлі в результаті поглиблення спеціалізації країн. Оскільки національні корпорації промислово розвинених країн володіють сучасними технологіями та ефективним управлінням, лібералізація торгівлі сприяє розширенню ринків збуту і, як наслідок, обсягу зовнішньої торгівлі країн.

До цього додається експансія національного капіталу на зарубіжні ринки. Ринки капіталу розвинутих країн зазвичай характеризуються надлишком капіталу та низькою рентабельністю його використання у той час, коли у менш розвинених країнах спостерігається дефіцит капіталу і, отже, висока рентабельність його використання.

“Лібералізація інвестиційних режимів, що супроводжує процеси глобалізації, дає можливість для національного капіталу промислово розвинених країн розширити сфери діяльності за рахунок інших країн і підвищити ефективність його використання” [11, с. 456].

Такі процеси супроводжуються доступом до ресурсів інших країн. Лібералізація ринків ресурсів, що супроводжується процесами глобалізації, дає можливість транснаціональним компаніям промислово розвинених країн отримати доступ до більш дешевих і дефіцитних ресурсів, зокрема природних, людських, науково-технічних та інших. Експансія транснаціональних корпорацій активізувалася в 1990-х роках. Це пов’язано з різними факторами:

- “ТНК зуміли відкрити для себе деякі нові регіони: з розпадом Радянського Союзу і зміною політичних курсів та зовнішньої політики колишніх соціалістичних країн система світового ринку розповсюдилася на значні території”;

- “швидкими темпами зростала глобалізація фінансового сектора, що сприяло інтеграції фінансових ринків окремих країн. Виникли величезні транснаціональні фінансові конгломерати. Глобальні фінансові потоки стали визначальним чинником міжнародних економічних відносин”;

- “процеси приватизації та комерціалізації відкрили нові ринки та галузі, які раніше були недоступні або ж доступні з істотними обмеженнями” [15, с. 99].

Одним із головних позитивних наслідків діяльності транснаціональних компаній, які розвиваються спільно з державою, громадськими інституціями та міжнародними організаціями, є забезпечення гарантовано прийнятної мінімальної якості життя в майже промислово розвинених країнах практично всього населення таких країн; демократичне управління на національному та міжнародному рівнях, яке стало орієнтиром для всіх країн світу.

Глобалізація та інтеграція світової економіки дозволяють домогосподарствам організувати бізнес із торгівлі іноземними товарами та отримувати від цього прибуток. Є можливість розширити та покращити бізнес за рахунок виходу на міжнародний ринок.

Ми можемо говорити, що “негативні наслідки глобалізації – це результат сучасного бурхливого розвитку та невідповідності суспільства до її регулювання. Викликана ринковими силами, сама по собі вона не забезпечує ні справедливості, ні соціального прогресу, ні усунення нерівності і вимагає великої відповідальності як від національних урядів, так і від міжнародних інститутів щодо відвернення негативних наслідків” [11, с. 432].

У світовій економіці, що глобалізується, залишається все менше місця для національної економічної автономії, а це означає, що національні уряди поступово втрачають контроль над економічним розвитком країни. Основна причина зумовлена:

– “зменшенням ефективності основного інструменту економічної політики уряду, тобто, фіскальної політики”;

– “послабленням впливу монетарної політики, оскільки регулювання процентних ставок може спонукати масовий відплив фінансового капіталу з країни і в результаті спричинити фінансову кризу в країні”;

– “високим рівнем залежності динаміки національних макроекономічних показників від стану зовнішньоекономічної кон’юнктури, на яку уряд не в змозі впливати” [12, с. 123].

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Економічна глобалізація – це історичний процес, що є результатом інновацій у суспільстві та технічного прогресу. Цей термін відноситься до зростаючого ступеня інтеграції країн у всьому світі, зумовленого насамперед торговими та фінансовими потоками. Іноді це також означає переміщення людей (трудових ресурсів) та знань (технологій) через міжнародні кордони. У статті ми зосередили увагу на впливі процесів глобалізації та інтеграції на національну економіку, що функціонує у глобальному економічному середовищі. Виходячи з цього, вважається, що процеси глобалізації та інтеграції по-різному впливають на стан та розвиток національних економік. Позитивні ефекти глобалізації переважають у розвинених країнах. Держави з низьким економічним потенціалом стикаються з низкою проблем, пов’язаних із глобальними процесами. Позитивні наслідки глобалізації пояснювали розширенням ринків товарів і послуг, вливанням капіталу в національні економіки, запровадженням інвестицій та модернізацією економіки. Ми також визначили недоліки глобалізації. Серед них зменшення податкових надходжень, інфляційні процеси, вилучення ресурсної бази з країн тощо.

Основними категоріями розвитку економічної глобалізації є: формування концепції сталого економічного розвитку в контексті дослідження конкурентоспроможності; вивчення місця та ролі країни в умовах глобалізації та європейської інтеграції; основні детермінанти ефективності сталого економічного розвитку сучасного суспільства на умовах конкурентоспроможності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бочан І. О., Михасюк І. Р. Глобальна економіка : підручник. К. : Знання, 2007. 403 с.
2. Буреш О. В., Жук М. А., Фролов А. В. Інтеграція регіональних суб’єктів як потенціал формування регіональних кластерів. Вестник ОГУ. 2011. № 13 (132). С. 88-93.
3. Войтович Р. В. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз) : монографія / за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. В. М. Князева. К. : Вид-во НАДУ, 2007. 680 с.
4. Воронкова В. Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри : монографія. Запоріжжя : Вид-во ЗДА, 2010. 272 с.

5. Гальчинський А. Методологія аналізу економічної глобалізації: логіка оновлення. Економіка України. 2009. №9. С. 4-18.

6. Геєць В. Конфігурація геополітичної карти світу та її проблемність. Економіка України. 2011. №1. С. 4-15.

7. Глобалізація : учебник / под общ. ред. В. А. Михайлова, В. С. Буянова. М. : Изд-во РАГС, 2008. 543 с.

8. Економіка України. Підсумки перетворень та перспективи зростання. Інститут економічних прогнозів НАНУ / за ред. акад. НАНУ В. М. Гейця. К., 2000.

9. Ільїн В. Ю. Глобалізація та її вплив на конкурентоздатність підприємств аграрного сектору економіки України : монографія. Луганськ : Вид-во “Ноулідж”, 2014. 395 с.

10. Клочко В. П. Глобалізація: економічні та соціально-культурні аспекти : монографія. К. : Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2015. 190 с.

11. Куцик П. О., Ковтун О. І., Башнянин Г. І. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку : монографія. Львів : Видавництво ЛКА, 2018. 594 с.

12. Макуха С. М. Міжнародні господарські зв’язки країн із перехідною економікою в умовах глобалізації. Х. : Право, 2015. 304 с.

13. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів : монографія / Пахомов Ю. М. та ін. К. : Парламентське видавництво, 2021.

14. Погорлецкий А. И. Экономика зарубежных стран : учебник. СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2020. 492 с.

15. Сазонець І. Л. Посилення ролі ТНК: позитивні та негативні наслідки. URL: [http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1499/1/13.pdf](http://chromeextension://ecnphlgnajanjnkcmbrancdjoidceilk/http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1499/1/13.pdf).

16. Татаренко Н. О. Специфічні основи сучасної реструктуризації глобального простору. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). 2019. №1. С. 18-21.

17. Тивончук І. О. Глобалізація і фінансові кризи національних економік. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. XXVIII випуск. Перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв’язків України в контексті процесів глобалізації. Львів, 2011.

18. Шнипко О. Постіндустріальна глобалізація: сутність, чинники, тенденції та суперечності розвитку. Економіст. 2018. № 4. С. 76-79.

REFERENCES

1. Bochan, I. O. and Mykhasiuk, I. R. (2007), *Hlobal'na ekonomika : pidruchnyk*, Znannia, K., 403 s.
2. Buresh, O. V. Zhuk, M. A. and Frolov, A. V. (2011), *Yntehratsyia rehyonal'nykh sub'ektov kak potentsyal formirovaniya rehyonal'nykh klasterov*, Vestnyk OHU, № 13 (132), s. 88-93.

3. Vojtovych, R. V. (2007), Vplyv hlobalizatsii na systemu derzhavnoho upravlinnia (teoretyko-metodolohichnyj analiz) : monohrafiia, za zah. red. d-ra filos. nauk, prof. V. M. Kniazieva, Vyd-vo NADU, K., 680 s.

4. Voronkova, V. H. (2010), Filosofiia hlobalizatsii: sotsioantropolohichni, sotsioekonomichni ta sotsiokul'turni vymiry : monohrafiia, Vyd-vo ZDIA, Zaporizhzhia, 272 s.

5. Hal'chyns'kyj A. (2009), Metodolohiia analizu ekonomichnoi hlobalizatsii: lohika onovlennia, Ekonomika Ukrainy, №9, s. 4-18.

6. Heiets' V. (2011), Konfiguratsiia heopolitychnoi karty svitu ta ii problemnist', Ekonomika Ukrainy, №1, s. 4-15.

7. Hlobalyzatsiia : uchebnyk, pod obsch. red. V. A. Mykhajlova, V. S. Buianova (2008), Yzd-vo RAHS, M., 543 s.

8. Ekonomika Ukrainy. Pidsumky peretvoren' ta perspektyvy zrostannia. Instytut ekonomichnykh prohnoziv NANU, za red. akad. NANU V. M. Hejtsia, K., 2000.

9. Il'in, V. Yu. (2014), Hlobalizatsiia ta ii vplyv na konkurentozdatnist' pidpriemstv ahrarynoho sektoru ekonomiky Ukrainy : monohrafiia, Vyd-vo "Noulidzh", Luhans'k, 395 s.

10. Klochko, V. P. (2015), Hlobalizatsiia: ekonomichni ta sotsial'no-kul'turni aspekty : monohrafiia, Derzhavna akademiia kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv, K., 190 s.

11. Kutsyk, P. O. Kovtun, O. I. and Bashnianyn, H. I. (2018), Hlobal'na ekonomika: pryntsyepy stanovlennia, funktsionuvannia, rehuliuвання ta

rozvytku : monohrafiia, Vydavnytstvo LKA, L'viv, 594 s.

12. Makukha, S. M. (2015), Mizhnarodni hospodars'ki zv'iazky krain iz perekhidnoiu ekonomikoiu v umovakh hlobalizatsii, Pravo, Kh., 304 s.

13. Stratehiia innovatsijnoho rozvytku Ukrainy na 2010-2020 roky v umovakh hlobalizatsijnnykh vyklykiv : monohrafiia, Pakhomov Yu. M. ta in. (2021), Parlaments'ke vydavnytstvo, K.

14. Pohorletskyj, A. Y. (2020), Ekonomyka zarubezhnykh stran : uchebnyk, Yzd-vo Mykhajlova V.A., SPb., 492 s.

15. Sazonets', I. L. Posylennia roli TNK: pozytyvni ta nehatyvni naslidky, available at: <chromeextension://ecnpnlgnajanjnkcmpancdjoidceilk/http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1499/1/13.pdf>.

16. Tatarenko, N. O. (2019), Spetsyfichni osnovy suchasnoi restrukturyzatsii hlobal'noho prostoru, Stratehiia rozvytku Ukrainy (ekonomika, sotsiolohiia, pravo), №1, s. 18-21.

17. Tyvonchuk, I. O. Hlobalizatsiia i finansovi kryzy natsional'nykh ekonomik, Sotsial'no-ekonomichni doslidzhennia v perekhidnyj period. XXVIII vypusk. Perspektyvy rozvytku zovnishn'oekonomichnykh zv'iazkiv Ukrainy v konteksti protsesiv hlobalizatsii., L'viv, 2011.

18. Shnytko O. (2018), Postindustrial'na hlobalizatsiia: sutnist', chynnyky, tendentsii ta superechnosti rozvytku, Ekonomist, № 4, s. 76-79.

Стаття надійшла до редакції 01 грудня 2021 року